

Epäonninen yritys valuuttakaupan säännöstelyyn elokuussa 1921

5.8.2021 – Blogi

KIRJOITTAJA

Vappu Ikonen
Historiantutkija

Suomen Pankki harjoitti valuutansäännöstelyä heinäkuusta 1918 lokakuun loppupuolelle 1920 asti. Kansainvälisessä Brysselin konferenssissa syksyllä 1920 pyrittiin hahmottelemaan suuntaviivoja uuden raha- ja talousjärjestelmän rakentamiseksi. Yksi suositus oli valuutansäännöstelystä luopuminen, minkä Suomi siis toteutti heti konferenssin jälkeen. Tavoitteena oli voimakkaasti devalvoituneen markan arvon vakauttaminen. Voimaan jäi kuitenkin määräys, jonka mukaan valuuttakauppa oli sallittu vain luvan saaneille pankeille ja pankkiiriliikkeille. Suomen Pankki tuki markkaa myös pienillä valuuttainterventioilla.

Ulkomaankaupan säännöstely lakkasi 15.2.1921. Kaupan tueksi kauppa- ja teollisuusministeriöön perustettiin kauppaosasto, jonka tehtävänä oli valvoa ja kehittää tuontia ja vientiä.

Valuuttakaupan ja ulkomaankaupan vapauttamisen jälkeenkin Suomen Pankki pyrki ohjailemaan ja hillitsemään ulkomaisen valuutan käyttöä turhaksi katsomaansa tuontiin. Vuonna 1921 se aktivoitui nopeasti yrittämään valuuttakaupan säännöstelyä pankkien vapaaehtoisilla sopimuksilla.

Ensimmäinen kokous aiheesta pidettiin Suomen Pankissa jo 23.2.1921, viikko ulkomaan kaupan vapauttamisen jälkeen. Vieraksi oli kutsuttu yksityispankkien ja valuuttakauppaa harjoittavien pankkiiriliikkeitten edustajat. Puheenjohtajana toiminut pääjohtaja Otto Stenroth ilmoitti kokouksen kutsutun koolle Suomen valuutan ulkomaisen arvon nopean alenemisen johdosta.

Suomen Pankki ennen Snellmanin patsaan pystytystä 1923. Museovirasto.

Suomen Pankki ennen Snellmanin patsaan pystytystä 1923. Museovirasto.

Pitkällisen keskustelun päätteeksi kokous päätti seuraavaa:

1. On pyrittävä ylläpitämään erityisesti vientiin suuntautuvaa tuotantoa ja keskittämään luotonanto näille yrityksille.
2. Kaikkea luotonantoa ulkomaalaisille on vältettävä.
3. Pyritään rajoittamaan Suomen rahan myyntiä ulkomaille.
4. Varoitetaan pankkien asiakkaita ottamasta ulkomailta tavaraa luotolla.

Lisäksi päätettiin, että sanomalehdistö olisi saatava harjoittamaan propagandaa säästäväisyyden edistämiseksi. Lopuksi pankkien edustajat esittivät toivomuksen, että Suomen Pankin johto ryhtyisi toimenpiteeseen, jotta verotuksesta poistettaisiin määräys, joka velvoittaa pankit ilmoittamaan veroviranomaisille asiakkaittensa talletukset.

Huhtikuun 1921 alussa tuli voimaan laki valuuttakaupan harjoittamisesta. Siinä oikeus valuuttakauppaan säädettiin vain luvan saaneille pankeille ja pankkiiriliikkeille. Nämä saattoivat kuitenkin lain puitteissa harjoittaa valuuttakauppaa haluamallaan tavalla.

Suomen Pankki oli edelleen huolissaan arvokkaan ulkomaanvaluutan käytöstä. Niinpä se meni vielä astetta pidemmälle 19.7.1921 pidetyssä kokouksessa. Kokoukseen kutsuttiin yksityispankit ja valuuttakauppaa harjoittavat pankkiiriliikkeet. Kokouksessa päästiin sopimukseen vapaaehtoisesta valuuttojen säätelystä. Pankit sitoutuivat myymään Suomen markkoja etukäteen sovitulla osuudella, joka määräytyi pankkien omien varojen mukaan.

Kaikki kutsutut pankit ja pankkiiriliikkeet allekirjoittivat sopimuksen. Useat pankit asettivat kuitenkin ehdon: jos yksikään allekirjoittaneista lipeää sopimuksesta, ao. pankki katsoo sopimuksen rauenneen myös omalta osaltaan.

Sopimuksen pääsisältö voidaan kiteyttää kuuteen kohtaan:

1. Pankit noudattavat omaa myyntiosuuttaan, ja kaikki Suomen markkojen myynti ilmoitetaan Suomen Pankin kurssikomitealla.
2. Pankit noudattavat Suomen Pankin ilmoittamaa kurssia.
3. Suomen Pankin kurssikomitea määrittää joka viikon alussa sen summan Suomen markkoja, joka saadaan myydä.
4. Kukin jäsen sitoutuu käyttämään Suomen markkojen myynnin ainoastaan aikaisempien velkojen ja välttämättömän tuonnin maksamiseen.
5. Kurssikomitea on oikeutettu yksimielisen päätöksen nojalla tekemään poikkeuksia sovittuihin sääntöihin.
6. Jos koko markkojen myyntisumma ei tule myytyä, asiasta tulee ilmoittaa.

Pääjohtaja Otto Stenroth pyrki pitämään painetta sopimuksen puolesta julkaisemalla elokuun alussa suomalaisissa lehdissä [laajan artikkelin suomalaisen talouden tilasta](#). Johtavissa lehdissä noteerattu kirjoitus herätti vilkasta keskustelua puolesta ja vastaan.

Suomen Pankin pääjohtaja Otto Stenroth.

Suomen Pankin pääjohtaja Otto Stenroth. Suomen Pankki.

Sopimus astui voimaan elokuun 1921 alusta lukien. Yritys kariutui jo muutamassa päivässä, kun osa sopimuksen allekirjoittaneista pankeista lipesi sopimuksesta. Niinpä Suomen Pankki joutui jo 16. elokuuta julkaisemaan kiertokirjeen, jossa se totesi sopimuksen purkautuneeksi.

Pankki muistutti, että edelleen oli kuitenkin voimassa valtiovarainministeriön velvoitus tehdä ilmoituksia Suomen markkain myynnistä ulkomaille. Pankki esitti lisäksi toiveen, että näissä ilmoituksissa kerrottaisiin, mitä valuuttaa oli ostettu, millä kurssilla ja miltä taholta.

Suomen Pankki siis epäonnistui vapaaehtoisuuteen perustuvassa pankkien välisessä valuutansäännöstelysopimuksessa. Jatkossa sen keinoiksi markan arvon ylläpidossa jäivät korkopolitiikka, pienet valuuttainterventiot ja mm. kiertokirjeet, joilla pyrittiin paimentamaan pankkeja antamaan luottoja vain hyödyllisiksi katsottuihin vientihankkeisiin. Markan arvo vakiintui seuraavina vuosina ja viimeistään vuonna 1925,

jolloin Suomi liittyi toiseen kultakantaan.

Viime kädessä valuutan arvo riippuu ulkomaiden luottamuksesta siihen, että valuutan takana oleva maa kykenee vastaamaan sitoumuksistaan. Tähän luottamukseen pankilla oli vielä vuosikymmenten tie.

Valuuttakauppaa säännöstelevä sopimus, Kansallis-Osake-Pankin allekirjoitus 1.8.1921

Valuuttakauppaa säännöstelevä sopimus, Kansallis-Osake-Pankin allekirjoitus 1.8.1921. Suomen Pankin arkisto.

Pohjolan Osake-Pankin kirje 1.8.1921

Pohjolan Osake-Pankin kirje 1.8.1921. Suomen Pankin arkisto.

Suomen Pankin kiertokirje 16.8.1921

Suomen Pankin kiertokirje 16.8.1921. Suomen Pankin arkisto.

Kauppalehti 24.2.1921

Kauppalehti 24.2.1921. Kansalliskirjasto.

Kauppalehti 26.3.1921

Kauppalehti 26.3.1921. Kansalliskirjasto.

Iltalehti 17.8.1921

Iltalehti 17.8.1921. Kansalliskirjasto.

Lähteet:

Suomen Pankki, Otto Stenrothin arkisto

Suomen Pankin valokuva-arkisto

Antti Kuusterä – Juha Tarkka (2011) Suomen Pankki 200 vuotta: Keisarin kassasta keskuspankiksi

Suomen Pankin arkisto, kiertokirjeet

Kansallisarkiston digitoidut sanomalehdet

Avainsanat

[valuuttakurssit](#), [valuutansäännöstely](#), [historia](#), [valuuttamarkkinat](#), [ulkomaankauppa](#)